

ΣΟΥΜΠΕΡΤ

Ο Φράντς Σούμπερτ γεννήθηκε το 1797 στο προάστιο Λίχτενταλ της Βιέννης. Ο πατέρας του ήταν δάσκαλος αλλά και φιλόμουσος. Από μητέρα ορφάνεψε σε ηλικία 8 χρόνων. Πριν γεμίσει καλά καλά τα 10 χρόνια του, είχε συνθέσει αρκετά τραγούδια και μικρά έργα για πιάνο.

Ο πρώτος μουσικοδιδάσκαλος του Χόλστερ έμεινε εκστατικός από την προνομιούχο φύση του παιδιού, λέγοντας: «όταν πάω να του μάθω κάτι το ξέρει κιόλας. Μάλλον συζητούμε και τον θαυμάζω, παρά που τον διδάσκω».

Σε ηλικία 11 χρόνων παρουσιάστηκε στο Ωδείο της Βιέννης, για να καταπλήξει την Επιτροπή, κατά τις εισαγωγικές του εξετάσεις.

Μαζί με τ' άλλα προσόντα, είχε και αγγελική φωνή που του επέτρεψε να γίνει δεκτός στην Παιδική Χορωδία της Αυλής της Βιέννης, που διηύθυνε ο πολύς τότε Σαλιέρι που και αυτός έμεινε έκπληκτος για το ταλέντο του Φραντς λέγοντας: «Τα ξέρει όλα. Είναι μεγαλοφυΐα. Συνθέτει ότι θέλεις με τόση ευκολία». Όταν έγινε 16 χρόνων, γύρισε στο πατρικό του σπίτι και κατά την επιθυμία του πατέρα του, επιδόθηκε στα παιδαγωγικά και διορίστηκε, το 1814, βοηθός δάσκαλος στο σχολείο του πατέρα του.

Δεν παύει όμως να επιδίδεται στη μουσική και να συνθέτει με πάθος για να δημιουργήσει μάλιστα σταθμό στην ιστορία της μουσικής με τον τύπο του νέου τραγουδιού που εφεύρε, «το λιντ» που μεταφρασμένο στην ελληνική με την λέξη «τραγούδι» ίσως να μην υποδηλώνει ότι η γερμανική με την λέξη «λιντ». Έγραψε πάνω από 600 λίντερ που πολλά έχουν μείνει αθάνατα και έγιναν τόσο αγαπητά που αντιλαλούν στις πόλεις και στα χωριά σαν λαϊκές μελωδίες, όπως επίσης έχουν διαδοθεί και επιβληθεί παγκοσμίως, αποτελώντας – ιδιαίτερα για τους σπουδαστές του τραγουδιού – πολύτιμα παιδαγωγικά στοιχεία. Ψυχολογώντας το ποίημα, έγραφε την ανάλογη μουσική με απόλυτο συνταίριασμα. Δίχως να πνίγει τον λόγο, τον περιβάλλει με αφάνταστη αίγλη. Όπως και η συνοδεία του στο πιάνο δημιουργεί ατμόσφαιρα, υποτονώνει τις ιδέες του συνθέτη χωρίς καμιά επιτήδευση, και εκζήτηση.

Η ευκολία του Σούμπερτ στη σύνθεση μένει σαν αίνιγμα, σαν θαύμα. Όπου βρισκόταν, στον περίπατο, στην μπυραρία, σε φιλικό κύκλο, η έμπνευση ερχόταν αυθόρμητη και πηγαία. Πριν κλείσει τα 20 χρόνια του, είχε συνθέσει κι όλας 5 Συμφωνίες και πολλά άλλα έργα.

Από τα λίντερ που είχε συνθέσει ως τότε, 40 ήταν βασισμένα σε στίχους του Γκαίτε που, ο φίλος του Σούμπερτ, Σπάουν, τα έστειλε στον μεγάλο ποιητή μ' ένα ευγενέστατο γράμμα. Όμως εκείνος δεν απάντησε. Παραμένει ανεξήγητο πως ο Γκαίτε που έλεγε: «Μη διαβάζετε μόνο τους στίχους, να τους τραγουδάτε κι όλας», δεν ένωσε τα ποιήματά του ζωντανεμένα με τη θεία πνοή του Σούμπερτ.

ΘΡΙΑΣΙΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Σώτος Βασιλειάδης

Στο μεταξύ, παρουσιάζεται μια καλή ευκαιρία για να ξεφύγει από το δασκαλίκι, με την πρόσληψη του σαν καθηγητή μουσικής στην πλούσια οικογένεια Εστερχάζυ. Στην περίοδο αυτή έγραψε όμορφα έργα πιάνου για 4 χέρια.

Χωρίς να είναι εξακριβωμένο, φαίνεται ότι ο Φραντς αγάπησε την μία από τις κόρες του Εστερχάζυ, την Καρολίνα, που όταν κάποτε του παραπονέθηκε πως δεν της αφιέρωσε κανένα έργο του, εκείνος της απάντησε: «Προς τι; Έτσι και αλλιώς σε σας είναι όλα αφιερωμένα». Αγάπησε βαθιά και μια άλλη κοπέλα, την Τερέζα Γκρομπ, από την οποία και ανταγαπήθηκε. Γι' αυτήν έγραψε και τα σόλα της πρώτης Λειτουργίας του.

Ο Φραντς, μέσα στην κακοτυχία του, είχε την ευτυχία ν' αποκτήσει μερικούς καλούς και αφοσιωμένους φίλους όπως ο συγγραφέας Σόμπερ, ο ποιητής Μαϋρχόφερ, ο ζωγράφος Μόριτς φον Σβιντ, ο Σπάουν, ο Χυπτενμπρέννερ, ονόματα που κέρδισαν κοντά του την αθανασία. Δείγμα της υπέροχης αυτής φιλίας είναι το διάβημα του Μαϋρχόφερ που, μη μπορώντας να υποφέρει τη θλίψη από το χαμό του Φραντς, αυτοκτόνησε πέφτοντας από το παράθυρο του γραφείου του.

Ο Σούμπερτ περνούσε τη ζωή του μέσα στους κόσμους της φαντασία του, συνθέτοντας όλη την ημέρα με υποδειγματική εργατικότητα. Η σύνθεση γι' αυτόν ήταν οίστρος, θεία μανία.

Ανιδιοτελής όπως ήταν, και ανίκανος για τις «κομπίνες» της πρακτικής ζωής γινόταν διαρκώς αντικείμενο εκμεταλλεύσεως των εκδοτών των έργων του. «Εμένα έπρεπε να με συντηρεί το Κράτος, για να μένω ελεύθερος στον προορισμό μου». Αυτά τα παραπονετικά λόγια εκμυστηρεύθηκε κάποτε στους φίλους του, λόγια που περικλείουν ωμή αλήθεια.

Ανεξήγητο παραμένει το γεγονός, πως ο Σούμπερτ, δεν συνδέθηκε φιλικά με τον σύγχρονό του Μπετόβεν, παρά την αμοιβαία εκτίμηση που έτρεφαν ο ένας για τον άλλον. Όταν ο Μπετόβεν πρωτοείδε τον Σούμπερτ είπε: «Σ' αυτόν τον Σούμπερτ υπάρχει μία θεία σπίθα».

Όπως ο Μότσαρτ είχε και αυτός το προαίσθημα του θανάτου, προέβλεπε τον σύντομο ερχομό του Χάροντα που θα του έκοβε τόσο πρόωρα το νήμα της ζωής του.

Από τις συμφωνίες του, η Τρίτη, η Τετάρτη (τραγική), η Εβδόμη, και η γνωστή σαν Ημιτελής, είναι αθάνατα αριστουργήματα. Πάνω όμως από όλες τις δημιουργίες του, αθάνατη θα μείνει αυτή η τελευταία Συμφωνία του που σταματάει στα δύο πρώτα μέρη της και λέγεται «Ημιτελής» που θα μπορούσε να ονομαστεί και «ατελείωτη» με την σημασία του αέναου, του γαλλικού INFINI.

Η προσφορά του Σούμπερτ για το πιάνο, είναι επίσης αξιόλογη με μερικές Σονάτες του που είναι αριστουργηματικές (λα, ελάσσον, σι, ύφεση μείζον), την Φαντασία. Αλλά και τα IMPROMPTUS (αυτοσχεδιάσματα) δεν περικλείουν λιγότερη ομορφιά, όπως και τα χαριτωμένα μικρά κομμάτια του.

ΘΡΙΑΣΙΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Σώτος Βασιλειάδης

«Μουσικές στιγμές» που μπορούν να χαρακτηριστούν σαν τραγούδια δίχως λόγια, προσθέτοντας στον Σούμπερτ άλλον έναν τίτλο: του εφευρέτη της μουσικής μινιατούρας. Γενικά, τα πιανιστικά έργα του προσαρμόζονται στον ήχο του οργάνου.

Δεν παρέλειψε να χαρίσει και ωραία έργα Μουσικής Δωματίου όπως και εκκλησιαστικής μουσικής. Το 1825 γράφει τον «Κύκλο των Λίντερ», «η Ωραία Μυλωνού» και το 1827 άλλη σειρά «το χειμωνιάτικο ταξίδι».

Η όλη μουσική δημιουργία του Σούμπερτ αν και δίνει συχνά την εντύπωση πως κυλάει αμέριμνα, πως είναι εύθυμη, περικλείει την συγκίνηση και την αίγλη του πρόωρου θανάτου, χωρίς όμως αρρωστημένη απαισιοδοξία. Πέθανε το 1828 σε ηλικία 31 χρόνων. Η μεγαλοφυΐα αυτή – όπως συμβαίνει συνήθως – έζησε παραγνωρισμένη. Μετά 40 χρόνια από το θάνατό του έγιναν στη Βιέννη με επισημότητα τ' αποκαλυπτήρια του μνημείου του. Και χρειάστηκε να βρεθεί ο μεγάλος θαυμαστής του, ο Σούμαν, για να κάνει γνωστό το έργο του και την ανθρωπότητα ν' αποκαλυφθεί, προ του μεγαλείου του.

Το φαινόμενο του Σούμπερτ το συναντούμε, πριν απ' αυτόν, στον Μότσαρτ. Οι δύο αυτοί μουσικοί είναι σαν να γεννήθηκαν – κυριολεκτικά – μαθημένοι. Μπροστά τους σταματάει η λογική και ο άνθρωπος, νικημένος από τη Φύση, προφέρει με δέος τη λέξη «θαύμα».

Στην τέχνη του δεν υπάρχει εξέλιξη. Εξαρχής έδωσε όλο το μέτρο της αξίας του, με το αυθόρμητο της μεγαλοφυΐας του. Η έμπνευσή του αστείρευτη. Γι' αυτό ίσως δεν πολυσκοτίζεται για την επεξεργασία των έργων του, γι' αυτό ίσως το υπερβολικό μάκρος σε μερικά μεγάλα έργα του, το «θείο μάκρος» κατά την ποιητική έκφραση του Σούμαν.

Ο καλλιτέχνης της Όπερας Φογκλ, με την φωνή του, συνετέλεσε στο λανσάρισμα των Λίντερ του Σούμπερτ, ενώ ο φιλότεχνος Ζονλαϊτερ φρόντισε να εκδοθούν τα διαμάντια αυτά δια της εγγραφής συνδρομητών.

Για τον Σούμπερτ, σαν άνθρωπο και καλλιτέχνη, υπάρχει ο χαρακτηρισμός που βρέθηκε σε χειρόγραφο του τόσο αφοσιωμένου φίλου του Μαϋρχόφερ: «Η αγάπη του Φραντς για την τέχνη και για τους φίλους του ήταν η μεγαλύτερη παρηγοριά στην πάσχουσα ζωή του, γράφει ο Μαϋρχόφερ. Είχε μεγάλη μόρφωση και δεν στερούνταν ποιητικού οίστρου που του επέτρεπε να γράφει και στίχους. Ήταν μετριόφρων, λιτός, καλός, απλός και ειλικρινής μέχρι απερισκεψίας. Αγαπούσε με πάθος τη φύση. Ήταν τρυφερός γιος, αφοσιωμένος αδελφός, αληθινός φίλος. Γενναίοψυχος, έντιμος, αξιοπρεπής, προκαλούσε την αγάπη όλων όσων τον πλησίαζαν».

Ήταν μικρόσωμος, και γεμάτος με χείλη χοντρά και σγουρά μαλλιά. Στα ζωηρά και διαπεραστικά μάτια του φορούσε γυαλιά. Τύπος εύθυμος και διαχυτικός.